

Landstingspolitiskt handlingsprogram

Socialdemokraterna i Stockholms läns landsting

2018-2022

Innehåll

Landstingsvalet 2018 är sjukvårdsvalet	4
1. Vårdsamverkan Stockholm – en trygg sjukvård för dig	5
1.1 En jämlik och sammanhållen vård	6
1.2 Gör förlossningsvården trygg igen.....	7
1.3 En arbetsmiljö som attraherar vårdpersonalen	8
1.4 Vård i tid – korta väntetiderna.....	9
1.5 Helhetsansvar för våra äldre	10
2. En värdigare kollektivtrafik	11
2.1 Snabbare resor och mindre trängsel.....	11
2.2 Bygg ihop Stockholmsregionen.....	13
2.3 Tryggare kollektivtrafik – för alla	14
2.4 Personalen bär upp kollektivtrafiken	15
3. En hållbar region.....	16
3.1 En öppen och tillgänglig skärgård.....	17
4. Ett starkt kultur- och idrottsliv	18

Landstingsvalet 2018 är sjukvårdsvalet

Den 9 september 2018 är det val i Sverige. Ett av de tre valen handlar om vem som ska styra landstinget här i Stockholms län. Det är ett viktigt val.

Landstinget ansvarar för verksamheter som har stor betydelse för Stockholmsregionens invånare. Det handlar om sjukvården, som ska finnas där som en trygghet i världsklass för alla. Det handlar om kollektivtrafiken, som ska göra arbete och fritid möjligt i hela länet och till en rimlig kostnad. Det handlar om regionplaneringen, som ska bidra till tillväxt och jämlika livsförutsättningar från Hölö till Herräng. Och det handlar om att landstinget är en av länets största arbetsgivare.

Stockholmsregionen växer snabbt, både ekonomiskt och sett till invånarantal. Socialdemokraterna vill att landstinget ska främja denna positiva utveckling genom att göra länet än mer attraktivt – för oss invånare såväl som för besökare, hitflyttande, företag och idéer. I detta ligger att främja jämlikhet och jämställdhet liksom att tillhandahålla samhällstjänster av yttersta kvalitet som alla kan lita på.

I tolv år har landstinget i Stockholms län styrts av den moderatledda alliansen. Trots att de under denna långa tid har haft lysande ekonomiska förutsättningar präglas sjukvården här av problem som bitvis är krisartade. Om du exempelvis söker dig till en akutmottagning finner du en verksamhet som nästan konstant är överbelastad. Detsamma gäller i förlossningsvården. Om du behöver vård utanför sjukhusen finner du ett splittrat vårdssystem där ingen vårdgivare tar något helhetsansvar för dig, och där det kan ta veckor att få en tid på din vårdcentral.

Det behöver inte vara så. Problemen i Stockholmsvården beror inte på otur. De beror på den politik som den moderatledda alliansen fört. De har prioriterat att stycka upp och privatisera vården, vilket utarmat övrig vård på pengar och personal. De har lämpat över ansvaret för vårdens utveckling på marknaden och på konsulter, och ansvaret för vårdens samordning på patienten. Så har de skapat en ojämlig vård.

Landstingsvalet 2018 är sjukvårdsvalet. Det är dags för en ny politik, som låter vårdens pengar gå till vård och sätter dina intressen före vårdbolagens. I detta program kan du läsa hur vi prioriterar om vi får vara med och styra Stockholms läns landsting.

Socialdemokraterna

Mer information om oss och vår politik hittar du på www.socialdemokraterna.se/stockholm.

1. Vårdsamverkan Stockholm – en trygg sjukvård för dig

För Socialdemokraterna är jämlikhet ett centralt värde i sjukvården. Vård ska ges efter behov – inte efter plånbok, funktion eller vem du är – så att den ger trygghet för alla. På samma sätt ska vården utvecklas efter behov, inte efter hur affärsmöjligheterna ser ut på olika platser i länet.

Stockholm är det län i Sverige som har starkast ekonomisk tillväxt, överlägset störst skattekraft per invånare och högst landstingsskatt. Att vården här präglas av problem beror alltså inte på resursbrist utan på just den privatiseringspolitik som den moderatledda alliansen fört i tolv år.

Vårt alternativ till den politiken heter Vårdsamverkan Stockholm. När vi tog fram Vårdsamverkan anlidade vi en av Sveriges främsta vårdexperter som gav oss råd särskilt anpassade till länets problem. Med dessa som startpunkt utvecklade vi en ny vårdmodell i dialog med vårdprofessionerna och patientorganisationerna. Vårdsamverkan Stockholm utgör nu ramen för all vår sjukvårdspolitik.

Vårdsamverkan bygger på principerna Enkelhet, Valfrihet och Ansvar. Vården ska:

- bli enklare för dig som patient,
- värna din valfrihet i vården och göra den mer meningsfull,
- ta ett helhetsansvar för din hälsa och vård.

På detta sätt åstadkommer vi jämlikhet och en trygg sjukvård för dig. På detta sätt ser vi också till att Stockholms läns landstings utmärkta ekonomiska förutsättningar översätts i en sjukvård i världsklass. För oss duger ingenting annat.

Den moderatledda alliansen försöker ibland ge bilden att vård och valfrihet kommer att försvinna om Socialdemokraterna får styra sjukvården. Det är inte sant. Patientens valfrihet är självklar för oss och dessutom reglerad i lag och med patienträttigheter. Däremot kommer vi i vissa fall att begränsa vårdbolagens valfrihet. Stockholm sticker ut i fråga om deras frihet att etablera sig var de vill och ta del av skattemedel. Detta har urholkat våra gemensamma resurser, skapat vita fläckar i länets vårdutbud och inte alltid medfört större valfrihet för patienten. Vi vill därför skapa en bättre vårdorganisation där privata vårdgivare fortsättningsvis har en viktig plats, men där övertron på marknadens förmåga att lösa vårdens utmaningar är ersatt av en styrning där dina behov går före vårdbolagens.

Vi ser några områden som särskilt prioriterade om vi får styra.

1.1 En jämlik och sammanhållen vård

Under sin tid vid makten har den moderatledda alliansen i Stockholms läns landsting överlåtit mycket av vårdens utveckling till marknaden. Därmed har de också låtit de privata vårdbolagen prioritera vården i Stockholms centrala delar framför vården utanför tullarna. Privata vårdgivare har i högre grad valt att etablera sig i områden med hög medelinkomst än med låg.

Alliansens privatiseringspolitik har också medfört att sjukvården i Stockholms län är svårt splittrad. På totalt 37 vårdområden har vårdmarknader införts där de privata vårdgivarna ska konkurrera om patientens uppmärksamhet. En vårdgivare på en vårdmarknad har generellt sett varken skäl eller möjlighet att samarbeta med en vårdgivare på en annan marknad kring patientens behov. Det betyder att patienten i hög grad måste samordna sin vård själv, vilket motverkar jämlikhet i vården.

I kontrast till detta vill Socialdemokraterna ge vårdcentralen en huvudroll i din vård. På vårdcentralen ska alla patienter få en egen vårdansvarig, en EVA. EVA ska ge kontinuitet i dina besök vid vårdcentralen, utgöra förstahandskontakten när du behöver vård och fungera som både vägledare och samordnare när du behöver vård utanför vårdcentralen. Med Vårdsamverkan Stockholm ska du också få bättre tillgänglighet genom möjlighet till videosamtal med läkaren på vårdcentralen. Genom att förstärka vårdcentralerna kan de avlasta länets akutmottagningar bättre.

Vi går till val på att:

- Landstinget ska återta ansvaret för att styra vården, så att vården fördelas jämnt i länet och efter behov snarare än affärsmöjligheter.
- Primärvården ska ges ett helhetsansvar för patientens hälsa. Vårdcentralerna ska få i uppdrag att ge varje patient en egen vårdansvarig (EVA). Genom proaktivt arbete ska folkhälsoklyftorna i länet slutas inom en generation. Primärvårdens roll som första linjens psykiatri för barn och unga ska stärkas.
- Vården ska bli mer digitalt tillgänglig för patienten, inklusive genom att landstingets vårdcentraler erbjuder videosamtal med läkare. Genom ett större utbud av specialistvård på vårdcentralerna ska mer vård kunna ges närmare patienten.
- Vården ska bli mer jämställd, både i fråga om patienternas tillgång till vård och personalens löner.
- Det arbete som just nu bedrivs för att inrätta vårdmarknader inom geriatriken (äldreården) och reumatikervården ska avbrytas.

1.2 Gör förlossningsvården trygg igen

Förlossningsvården är ett av de vårdområden som utsatts för den moderatledda alliansens experiment med vårdmarknader. Endast ett privat vårdföretag gav sig in på den marknad man försökte skapa, men efter några år ansåg bolaget att lönsamheten var för dålig. Så det lade ner verksamheten. Över en natt blev länet av med mer än 3 300 förlossningsplatser om året – ett tydligt exempel på hur den moderatledda alliansen svikit sitt ansvar att planera vården och säkerställa dess kapacitet.

Så har det kommit sig att förlossningsvården i landets rikaste landsting är närmast konstant överbelastad. Under 2017 tvingades fler kvinnor från Stockholms län föda i andra landsting än på nio år. Den höga belastningen skapar en orimlig situation för länets barnmorskor och undersköterskor. De måste springa mellan förlossningarna och hinner inte vara det stöd som de födande behöver. Stressen äventyrar både patientsäkerheten och personalens hälsa. Barnmorskorna finns bland de vårdpersonalkategorier som har den högsta sjukfrånvaron i länet, och hälften av dem arbetar deltid.

I kontrast till detta vill Socialdemokraterna avveckla vårdmarknaden inom förlossningsvården så att landstinget tar det fulla ansvaret för att styra den. Vi vill också införa en garanti om att de födande ska ha en barnmorska närvarande under hela förlossningen. Vården ska vara trygg och hållas samman under såväl graviditeten som förlossningen och eftervården, och därför kommer vi att investera i hela vårdkedjan. Detta gäller även mödravården, som ska ta ett mer långsiktigt ansvar efter förlossningen. För att minska arbetsbelastningen behöver barnmorskor och undersköterskor fler kollegor och därför satsar vi på en ny personalpolitik.

I landets rikaste landsting ska det vara en trygg och positiv upplevelse att välkomna ett barn till världen. För Socialdemokraterna är detta en självklarhet.

Vi går till val på att:

- Vårdmarknaden inom förlossningsvården ska avvecklas.
- Införa en garanti om en barnmorska per födande.
- Skapa en vårdkedja som håller ihop mödra-, förlossnings- och eftervård och ger blivande föräldrar kontinuitet såväl som en känd barnmorska.
- Satsa på personalen för ökad grundbemanning inom förlossnings- och mödrahälsovården.

1.3 En arbetsmiljö som attraherar vårdpersonalen

Vårdpersonalen är sjukvårdens viktigaste resurs. Med heroiska insatser kompenserar undersköterskor, sjuksköterskor, läkare och andra yrkesgrupper för de brister i vårdens organisation som den moderatledda alliansen skapat. Trots förutsättningarna gör medarbetarna i vården allt för att patienterna ska få bästa möjliga vård.

Men vårdpersonalen börjar få nog. En orimlig arbetsbelastning, dålig löneutveckling och obefintliga möjligheter till återhämtning gör att allt fler medarbetare lämnar Stockholms läns landsting som arbetsgivare. Detta är ett allvarligt hot mot patienten och sjukvårdens funktion. Enbart under 2016 tvingades länets sjukhus ställa in nästan 10 000 operationer, i många fall på grund av personalbrist. Personalbristen medför också att hundratals vårdplatser är stängda, vilket leder till överfulla akutmottagningar och långa väntetider för de svårast sjuka patienterna.

För att vända denna utveckling vill Socialdemokraterna införa en helt ny personalpolitik. Om personalen ska stanna kvar krävs bättre arbetsvillkor, höjda löner och arbetstidsmodeller som medger återhämtning. För att få ned beläggningsgrader och sjuktal och minska beroendet av hyrpersonal måste vårdens medarbetare bli fler, och få riktiga introduktionsår. Fler utbildningsplatser och fortbildningsmöjligheter behövs för att personalen ska kunna utvecklas och se en framtid i sitt yrke.

Vi går till val på att:

- Införa löner efter kompetens och erfarenhet, och en bättre löneutveckling.
- Erbjuder rekryteringsbostäder till vårdpersonal inom bristyrken.
- Införa en egen undersköterskeutbildning med inriktning mot akut- och slutenvård samt fler specialiseringsutbildningar.
- Ge fler sjuksköterskor och undersköterskor möjlighet att specialistutbilda sig med lön.
- Främja nya och innovativa arbetstidsmodeller med möjligheter till arbetstidsförkortning, och förbättra personalens arbetsmiljö inklusive IT-arbetsmiljön.
- Stockholm ska bli självförsörjande på utbildningsplatser för AT- och ST-läkare.

1.4 Vård i tid - korta väntetiderna

Akutmottagningarna i länet är närmast konstant överbelastade, vilket ibland resulterar i förhållanden som är ovärdiga landets rikaste landsting. Södersjukhuset har Sveriges längsta akutväntetider. Problemen har flera orsaker. För det första är det alltför många patienter som söker sig till sjukhusen för besvär som vårdcentralen kan ta bättre hand om. Detta beror i sin tur på bristande tillgänglighet till primärvården.

För det andra medför personalbrist att vårdplatser måste hållas stängda, vilket gör att många patienter blir kvar på akuten eftersom de inte kan läggas in på en vårdavdelning. De senaste åren har mer än 500 av de fastställda vårdplatserna inte gått att använda. Det motsvarar ett helt akutsjukhus. Följden har blivit att patienter istället placerats i korridorer, kulvertar och receptioner.

Bristen på personal och vårdplatser leder också till att operationer ställs in och att operationsköerna växer. Totalt står 17 000 stockholmare i kö till operation. 4 000 av dessa har väntat över 90 dagar. Efter sommaren 2017 avslöjades att tjugo cancerpatienter fått vänta så länge att deras tumörer inte längre gick att operera. Flera av dessa patienter har nu avlidit, vilket bara kan beskrivas som en tragedi.

Senast Socialdemokraterna var med och styrde Stockholms läns landsting startade vi ett antal så kallade närakuter. Dessa hade längre öppettider och fler vårdförmågor än primärvården, och bidrog därför till att avlasta akutmottagningarna. Kort efter att den moderatledda alliansen kom till makten 2006 beslutade den att lägga ner närakuterna. Nu har man insett att detta var ett misstag, och 2017 förklarade man att närakuterna ska öppna igen.

För att vända denna utveckling vill Socialdemokraterna göra en riktad satsning på akutsjukhusen så att de kan öppna de vårdplatser som idag är stängda. Vi vill också införa ett snabbspår för äldre på akutmottagningarna så att de prioriteras och snabbt får träffa en läkare. Våra äldre är en särskilt utsatt patientgrupp som inte ska vara hänvisad till långa väntetider på akuten för att få rätt vård.

Vi går till val på att:

- Akutsjukhusens resurser ska förstärkas med 700 miljoner kronor fram till 2021 i syfte att öppna de vårdplatser som idag är stängda.
- Införa snabbspår för äldre på alla akutmottagningar i länet, enligt den så kallade Silverstigen-modellen.

- Lansera en mobil-app där länets invånare kan se väntetiderna på akutmottagningarna. På sikt ska appen förses med fler funktioner.

1.5 Helhetsansvar för våra äldre

Länets äldre har drabbats särskilt hårt av vårdens utveckling under den moderatledda alliansen. För den som har en komplex sjukdomsbild är det splittrade vårdssystemet ett hinder för effektiv och sammanhållen vård: du bOLLAS mellan olika vårdgivare utan att någon tar ett helhetsansvar för dig eller din medicinering. Ibland resulterar detta i att du tvingas uppsöka akut vård för relativt enkla besvär. Tillsammans med den höga belastningen på akutmottagningarna kan det medföra orimliga väntetider.

För att bättre tillgodose de äldres behov måste också samverkan stärkas mellan den sjukvård som landstinget bedriver och den omsorg som kommunen ansvarar för. Idag faller många äldre mellan stolarna, inte minst då de skrivs ut från vård på sjukhus utan att omsorgen står beredd att underlätta återkomsten till hemmet. Ett framgångsrikt arbete för att lösa dessa problem bedrivs i Norrtälje inom ramen för det så kallade TioHundra-samarbetet mellan landstinget och kommunen.

Socialdemokraterna vill sprida det arbete med ”trygg och säker hemgång” från akutsjukhusen som bedrivits i Botkyrka. Vi vill inrätta omvårdnadsenheter vid akutsjukhusen för att åstadkomma ett säkrare omhändertagande och korta köerna. Vi ska lyckas där den moderatledda alliansen, som enda landstingsstyre i Sverige, misslyckats: med att kommunalisera hemsjukvården, så att närmare samverkan mellan hemtjänsten och hemsjukvården ger bättre trygghet och kvalitet för individen. Och vi vill förstärka den geriatrika kapaciteten och kompetensen på länets närsjukhus.

Vi går till val på att:

- Arbetet med trygg och säker hemgång ska spridas.
- Hemsjukvården ska kommunaliseras.
- Geriatriken vid länets närsjukhus ska förstärkas.

2. En värdigare kollektivtrafik

Kollektivtrafiken är en central del av det moderna livet i en storstadsregion. Vi bor, jobbar, studerar och umgås över hela länet och utan att resa skulle vardagen inte gå ihop. Företag måste kunna rekrytera från hela regionen och sjukvården behöver personal som kan ta sig till jobbet i tid.

För Socialdemokraterna är kollektivtrafiken därför mer än ett färdmedel. Den är en förutsättning för jobb och tillväxt och ett sätt att bygga ihop en Stockholmsregion som alltmer dras isär av sjukvårdsproblem, bostadsbrist och växande klyftor. Om Stockholm ska kunna utvecklas med tillväxt, större jämlikhet och utan att belasta klimatet behövs en kollektivtrafik som är tillgänglig, effektiv och trygg för alla.

Men efter tolv år med moderatlett landstingsstyre finns mycket att göra. Trängseln blir allt värre. Pendeltåg och tunnelbana lider av bristande underhåll och otryggheten ökar. Kollektivtrafiken konkurrerar inte tillräckligt väl i fråga om restid och pålitlighet – fortfarande görs varannan motordriven resa med egen bil. I färdtjänsten har alliansen skapat både lönedumping och försämrad kvalitet för resenärerna.

Denna utveckling går att vända. Det går att skapa en trygg kollektivtrafik som binder samman länet och ger förutsättningar för tillväxt utan att tära på miljö och klimat. Det går att skapa en kollektivtrafik som är värdig både att åka med och att arbeta inom. För det krävs ett medvetet och långsiktigt arbete, samarbete med näringsliv och föreningar – och inte minst politisk vilja.

2.1 Snabbare resor och mindre trängsel

De flesta av oss använder kollektivtrafiken flera gånger per dag. På ett år lägger vi mer tid på vardagsresor än på semester. Få av oss vill öka restiderna ännu mer. Men bilen, som ofta är det snabbaste färdmedlet, medför köer, buller och utsläpp. En bättre kollektivtrafik som fler vill resa med förbättrar trafiksituationen för alla, både de som reser kollektivt och de som reser med egen bil.

Kollektivtrafik är dessutom klimatsmart. För att Stockholmsregionen ska nå sin del av de nationella klimatmålen måste biltrafiken minska. Och för att få fler att åka kollektivt måste resan gå snabbare. Därför vill vi se fler direktbussar och bättre framkomlighet. Fler linjer måste uppgraderas från korta trånga bussar till långa rymliga.

Idag går all spårtrafik utom tvärbanan som ekrar in mot centrala Stockholm. Den som vill ta sig från Sundbyberg till Danderyd eller från Tyresö till Huddinge måste ofta åka via innerstaden. Det vill vi ändra på genom att satsa på trafik som går på tvären. Här spelar bussen en viktig roll – men även den nya tunnelbanelinje som ska byggas mellan Älvsjö och Fridhemsplan. Den nya tunnelbanan ska enligt planerna börja byggas först om flera år. Vi vill börja bygga den redan nu.

Idag kan platser som egentligen ligger nära varandra sakna kollektivtrafik som binder samman dem. Ett exempel är Järvafältet. Tunnelbanan ska byggas ut från Akalla till Barkarby. Vi vill ta ett steg till och bygga ut även från Hjulsta till Barkarby. Det skulle göra blåa linjen till tunnelbanans första ringled och länka samman norra och södra Järva. Därmed skulle stora arbetsplats- och bostadsområden integreras med varandra.

Den nya gula tunnelbanelinje som ska gå mellan Odenplan och Arenastaden är ett annat exempel på att tunnelbanesystemet är splittrat. Dagens signalsystem gör dessutom att det inte går att flytta tåg mellan de olika linjerna. Vi vill ta ett helhetsgrepp om hela systemet så att nya utbyggnader bidrar till helheten. Och vi vill införa ett nytt signalsystem på alla linjer så att det går att öka turtätheten.

Vi vill också bygga nästa generations stora tvärgående satsning – Stockholmsbågen. Stockholmsbågen är en superbusslinje mellan Tyresö och Täby, via Haninge, Huddinge och Järfälla, som knyter ihop länet med extremt korta restider. Exempelvis skulle sträckan Barkarby-Skärholmen ta 15 minuter istället för dagens 47.

Inom färdtjänsten finns stora problem med opålitlig trafik, inställda turer och förse- ningar. Det beror i hög grad på att förarna får så dåligt betalt att de hellre väljer att ta vanliga taxikörningar. Vi kräver kollektivavtalsenliga löner och villkor. Vi vill att det ska vara möjligt att få extra resor för förtroendeuppdrag och uppdrag som cirkelle- dare, på samma sätt som för arbetsresor. Vi vill också utveckla de så kallade via-re- sorna så att exempelvis barn och föräldrar har möjlighet att resa ihop.

Vi går till val på att:

- Inrätta fler direktbussar, fler långa bussar och skapa bättre framkomlighet.
- Börja bygga den nya tunnelbanan mellan Älvsjö och Fridhemsplan.
- Bygga ut tunnelbanan mellan Hjulsta och Barkarby.
- Införa ett nytt signalsystem i tunnelbanan så att det går att köra tätare trafik

- Bygga Stockholmsbågen.
- Göra färdtjänsten pålitlig genom att ge schyssta villkor för förarna och att utveckla via-resorna.
- Återta SL:s kundtjänst och biljettkontrollverksamhet i landstingets regi.

2.2 Bygg ihop Stockholmsregionen

Vårt län dras alltmer isär av växande klyftor och segregation. Det kräver lösningar på flera nivåer, varav kollektivtrafiken är en av de viktigaste.

Nya bostadsområden måste få fungerande kollektivtrafik från dag ett. Många invånare är beredda att testa ett nytt transportsätt när de flyttar. Men om det inte finns kollektivtrafik tvingas man välja bilen, och den vanan blir svår att ändra när det långt senare inrättas en busslinje. Därför måste SL och kommunerna samarbeta bättre.

Genom att stärka pendeltåget stärker vi hela länet. Många pendeltågsstationer kan utvecklas för att bli lättare att nå, och pendeltågstrafiken måste bli tätare och mer pålitlig. Vi vill införa 10-minuterstrafik och nattrafik i hela pendeltågsnätet. Vi vill också se fler långa tåg – korta tåg måste vara ett undantag. Fler stationer behöver få extra uppgångar så att det blir lättare att ta sig mellan pendeltåget och hemmet eller jobbet.

Dagens utbud av fritidskort för barn missgynnar de familjer som har det svårt ekonomiskt. Eftersom de terminslånga fritidskortet är dyra tvingas dessa familjer att köpa 90-dagarskort eller andra biljetter, vilket blir dyrare i längden. Socialdemokraterna vill göra fritidskortet både billigare och smartare genom att omvandla det till ett 30-dagarskort som kostar 150 kronor.

Socialdemokraterna vill också att barn ska kunna åka gratis i kollektivtrafiken i vuxens sällskap till det att de fyller 12 år, alla dagar i veckan. Det skulle innebära en rejäl höjning jämfört med dagens gräns vid 7 år, och dessutom en förenkling eftersom åldersgränserna idag är olika på veckodagar och helger.

Vi går till val på att:

- Samarbeta med kommunerna för att ge kollektivtrafik från dag ett i nya bostadsområden.
- Sänka priset på fritidskortet och göra det gratis för barn under 12 att följa med en annan resenär.
- Satsa på pendeltåget genom fler uppgångar, fler långa tåg, 10-minuterstrafik och nattrafik.

2.3 Tryggare kollektivtrafik – för alla

Vi som bor och verkar i Stockholmsregionen är beroende av varandra. Vi bygger tillsammans upp samhället med dess goda och mindre goda sidor. När vi samsas om utrymmet skapar vi utveckling, nya idéer och en bättre region. Men det uppstår också friktion och konflikter som ibland tar sig uttryck i otrygghet och brottslighet.

Socialdemokraterna vill skapa en kollektivtrafik där ingen känner sig otrygg. Det är med oro vi ser att otryggheten ökat, att kollektivtrafiken blivit en arena för brott och att kvinnor känner sig markant mer otrygga än män. Det mest effektiva sättet att öka tryggheten är att öka mängden synlig personal. Det är ingen slump att bussar upplevs som mer trygga än tunnelbana och pendel. Därför vill vi öka mängden synlig personal, både i trafiken och på stationerna.

Det krävs också åtgärder på stationer och hållplatser. Vi vill se plattformsdörrar som hindrar olyckor och minskar risken för obehöriga på spåren. Busshållplatserna behöver bättre belysning och okrossbart glas. Vi vill ta fram ett nytt system för realtidsinformation som visar rätt tid i vardagen och som klarar kriser.

För att kollektivtrafiken ska vara trygg måste också vägen till och från stationer och hållplatser vara trygga. En del kan SL göra, men det behövs också samarbete med kommunerna och med polisen. Idag står SL utanför det samarbetet. Vi vill att SL ska vara med och göra sitt för att skapa tryggare miljöer kring stationer och hållplatser och så att polisen och kommunerna kan hjälpa till att göra kollektivtrafiken tryggare.

Färdtjänsten behöver bli tryggare. Moderaterna har inte ens ett mål för trygghet inom färdtjänsten. Vi vill att en resa med färdtjänsten ska vara lika trygg som en resa med buss eller spårtrafik. Som resenär ska man också kunna känna sig trygg med att bilen kommer fram i tid. När det inte sker måste det vara enkelt att få ersättning och en ny resa. Därför vill vi ta ett samlat grepp och slå ihop beställningscentralen, felanmälan och resegarantin och driva det i landstingets egen regi.

Vi går till val på att:

- Öka mängden synlig personal, så som ordningsvakter, på stationer och tåg.
- Sätta upp fler trygghetskameror, bättre belysning och okrossbart glas i buskurer. Installera plattformsdörrar på stora stationer.
- Införa ett system för realtidsinformation som klarar både vardag och kris.
- Börja samarbeta med kommunerna och polisen för att skapa trygga vägar till och från kollektivtrafiken.
- Slå ihop färdtjänstens beställningscentral, kundtjänst och resegaranti och driv det i landstingets egen regi.

2.4 Personalen bär upp kollektivtrafiken

Utan alla som kör, reparerar och städar våra bussar och tåg skulle Stockholm stanna. Personalen håller trafiken igång, ger service och skapar trygghet. Vi vill att en anställning inom kollektivtrafiken ska ses som ett attraktivt, tryggt och utvecklande arbete. Många känner stolthet och glädje över sitt arbete, men har samtidigt problem med buller, delade turer, brist på pauser eller låga löner. Och varje gång det är dags för en ny upphandling sprider sig osäkerheten bland personalen – får vi behålla våra jobb om det blir en ny operatör?

För Socialdemokraterna är det självklart att personalens arbetsvillkor ska vara goda. Det gäller allt från arbetstider och anställningsform till heltid som norm, löner och arbetsmiljö. Därför vill vi att landstinget ska ställa sociala krav i nivå med kollektivavtal i alla upphandlingar. Ingen ska förlora jobbet när SL byter operatör. Och personalen måste finnas med tidigt i processen när SL bygger garage, köper in tåg eller anlitar operatörer.

Vi går till val på att:

- Sociala krav ska ställas på leverantörer och underleverantörer i alla upphandlingar.
- Anställningstrygghet ska råda när SL byter operatör.
- Personalen ska finnas med tidigt i alla upphandlingar.

3. En hållbar region

Socialdemokraterna vill främja Stockholmsregionens tillväxt. Idag försvåras detta av att ansvaret för bostadsbyggande och kollektivtrafik är splittrat mellan många aktörer som inte samarbetar i tillräcklig grad. När landstinget ombildas till region kan mer effektiva åtgärder vidtas för länets utveckling. Det ger möjlighet att öka jämlikheten och skapa bättre balans mellan länets norra och södra delar.

För att lösa Stockholmsregionens bostadsbrist krävs att byggandet ökar ytterligare från dagens nivåer och ligger på minst 22 000 bostäder per år de närmaste årtiondena. Socialdemokraterna vill att landstinget inrättar ett bostadsbyggnads- och hållbarhetskansli med uppgift att stödja kommunerna i frågor om bostadsbyggande och hållbarhet. Kansliet ska använda de instrument landstinget har för att främja byggande till rimliga priser och för social sammanhållning. I detta ligger att prioritera upplåtelseformer som är underrepresenterade där nya bostäder ska uppföras.

Mellan Stockholmsregionens olika delar finns idag stora skillnader i invånarnas utbildningsnivå, sysselsättningsgrad, boendeform, hälsa och livslängd. Ojämlika livsförutsättningar betyder att länet dras isär och att vissas utvecklingspotential inte tas tillvara. Socialdemokraterna kan inte acceptera en sådan utveckling. Stockholms läns landsting bör inrätta en regional jämlikhetskommission i syfte att föreslå åtgärder för att minska klyftorna i livsförutsättningar och välmående inom Stockholmsregionen.

Stockholms läns landstings miljöansvar innebär både att länets invånare ska få möjlighet att leva mer miljö- och klimatsmart och att miljöpåverkan av landstingets egna verksamheter ska minska. Energieffektivisering är ett viktigt internt miljömål. Socialdemokraterna vill att landstingets energiförbrukning ska halveras till 2030. För att få

igång detta arbete vill vi införa en klimatinvesteringsfond där verksamheter kan söka finansiering för att minska sin energiförbrukning och klimatpåverkan.

Vi går till val på att:

- Inrätta ett bostadsbyggnads- och hållbarhetskansli för att stödja kommunerna i frågor som rör bostadsbyggande och social hållbarhet.
- Inrätta en regional jämlikhetskommission.
- Skapa en klimatinvesteringsfond för landstingets miljöarbete.

3.1 En öppen och tillgänglig skärgård

Stockholms skärgård är unik. Dess kultur- och naturvärden är en skatt som vi har ett gemensamt ansvar för att vårda och utveckla. Målet om en levande skärgård kräver en offensiv politik som tar hänsyn till de särskilda förutsättningar som gäller för skärgården och dess invånare. Socialdemokraterna vill se en livskraftig skärgård med många små och välfungerande samhällen, en befolkning i alla åldrar och ett lokalt näringsliv präglad av entreprenörskap och framtidstro. En levande skärgård ökar Stockholmsregionens attraktivitet både för våra egna invånare och för besökare.

En levande och öppen skärgård kräver en fungerande kollektivtrafik på vattnet som underlättar näring och service. Sjötrafiken måste ges stabila och långsiktiga förutsättningar och inte, som under det senaste året, kastas mellan olika besked och förslag. Det moderatledda landstingsstyrets upphandling av trafiken i mellanskärgården har haft löjeväckande brister. Det måste det bli ett slut på.

Alliansens oförmåga till dialog och planering med kommunerna har lett till att ambulanshelikoptern måst omstationeras från Värmdö till Norrtälje, vilket drabbat boende i södra länet. Den längre utryckningstiden är oacceptabel och vi vill se en förändring som ökar tryggheten för de patienter som är beroende av att helikoptern kan komma.

Vi går till val på att:

- Garantera Skärgårdsstiftelsen en långsiktig och stabil finansiering.
- Låta Waxholmsbolaget köra sina egna fartyg i mellanskärgården och sköta trafikledningen.
- Satsa på hållplatserna för bättre komfort, Wi-Fi och reseinformation.
- Förbättra täckningen för ambulanshelikopter och läkarbåt.
- Använda de verktyg landstinget har till sitt förfogande för att främja bredbandsutbyggnad, ett gott serviceutbud och turism.

4. Ett starkt kultur- och idrottsliv

Stockholmsregionen har och ska ha ett rikt kulturliv. I detta finns ett egenvärde, men det är också något som bidrar till regionens attraktionskraft och utveckling. Idag finns stora skillnader mellan länets delar i fråga om invånarnas deltagande i kultur-, idrott och föreningsverksamhet. Socialdemokraterna vill att landstinget ska bidra till att utjämna dessa skillnader genom att ta ett större ansvar för kulturen och de kreativa näringarnas roll i ett växande Stockholm.

Flera studier har visat att kulturen har en positiv inverkan på patienters återhämtning i samband med längre vistelser i sjukvårdsmiljöer. Socialdemokraterna vill därför att landstinget ska utveckla sitt arbete med konst och kultur i sjukhusmiljöer.

Fortfarande står många människor utanför arbetsmarknaden. En del har också hamnat utanför den studiemarknad som traditionellt erbjuds, i form av gymnasium, Komvux och högskola. Folkbildningen i Stockholms län, som idag är kraftigt underfinansierad, måste därför ges bättre förutsättningar att kunna erbjuda en tillgänglig alternativ väg till utbildning och jobb.

Därför går vi till val på att:

- Skapa regionala kulturcentrum för att stärka tillgången till, och utövandet av, kultur i hela länet.
- Öka antalet utbildningsplatser på Folkhögskolor och övrig folkbildning i länet så att fler ges möjlighet till utbildning.